

prolaze kroz sav interni rad njihovih specijalizovanih instituta. Ali, ne bi bilo dovoljno da se tu upoznaju samo sa strategiskim raspravama. Ovome treba da prethode studije iz svih naučnih oblasti koje zadiru u strategiju. Pravilna strategiska nastava može se postaviti samo na širu opštu i stručnu spremu. Ona neće ići za tim da slušaocima dâ neka konačna znanja, nego da ih osposobi za samostalno stvaranje, razvijajući u određenom pravcu njihovu intelektualnu i imaginativnu moć. Lično ratno iskustvo je u strategiji manje značajno nego li u ostalim granama ratne veštine. Prusi su mirovali pola veka, pa su 1866. i 1870. bili strategiski zreliji od svojih protivnika, Austrijanaca i Francuza. Značajniji je aplikativan rad u aktuelnim uslovima. Studija vojne istorije i aplikativan rad izoštravaju um za kombinacije, nadahnjuju idejama i razvijaju maštu uz pravilno osećanje mere.

Sama po sebi teoriska sprema neće nikoga osposobiti za pravilno rešavanje strategiskih problema u zbilji. Onima, kojima će pasti u deo ta teška odgovornost, biće potrebne i druge intelektualne i moralne osobine. Ali talenti i karakteri, ma koliko bili urođeno veliki i snažni, bez teorije nikad neće razviti svoje strategisko rasuđivanje do onih kvaliteta koje zahtevaju današnje složene situacije.

PERO MORACA

Stvaranje Narodnooslobodilačke vojske u svetlu teorije ratne vještine

(»VOJNO DELO« br. 12/57)

Partizansko ratovanje je oduvijek predstavljalo prirodan otpor naroda osvajaču. Zato slobodno možemo reći da je nastalo zajedno sa pojavom rata kao sredstva za postizanje osvajačkih ciljeva vladajućih klasa. To je, u stvari, najprihvatljiviji oblik otpora onda kada slabiji nema svoje organizovane oružane sile, kada je potlačen i nema svoje državne organizacije i kada ne raspolaže modernim tehničkim sredstvima. Osnovu borbenih dejstava takvog ratovanja čine: sabotaze, diverzije, zasjede, prepadi itd. Na takvim oblicima dejstava, kako istorija pokazuje, razvijalo se partizansko ratovanje koje je, zavisno od postojećih uslova, uzimalo uže ili šire razmjere.

Buržoaska vojna teorija nije se bavila svestranim izučavanjem partizanskog rata kao narodnog rata, ali ga je izučavala sa čisto vojnog stanovišta radi pariranja partizanskih dejstava na osvojenim teritorijama. Ali ako se pogledaju uslovi pod kojima su ta proučavanja vršena, videće se da su ona bila posljedica odnosa snaga i prilika u kojima se određena zemlja nalazila (Šarnhorst i Klauzevic su se bavili problemima partizanskog rata kao oblika narodnog rata u situaciji kada je Napoleon bio okupirao Njemačku; Engleska u prvom periodu Drugog svjetskog rata kada je britanskim ostrvima zaprijetila opasnost od njemačke invazije; u Srbiji je, zato što su njenoj nezavisnosti stalno prijetile okolne sile, bilo pokušaja da se partizanski rat obradi kao oblik narodnog rata protiv okupatora, itd.). Na bazi takvog izučavanja partizanskog ratovanja, a uslijed toga što su dijelovi regularne armije primjenjivali partizansku taktiku, buržoaska vojna nauka je ozakonila teoriju tzv. »malog rata« ili »gerile«, koja se pokazala kao veoma koristan i prihvatljiv oblik dejstava djelova regularne armije u pozadini neprijatelja za račun glavnih snaga koje se bore na frontu. Na taj način je vladajuća buržoaska vojna teorija partizanskom ratu dala teoriske okvire koji su odgovarali njenim načelima ratovodstva i vojne organizacije. Tako je partizanska taktika koju su primjenjivali djelovi regularne armije već poodavno našla svoje mjesto u svim ratnim pravilima buržoaskih armija...

... Tek u najnovijoj istoriji partizanski ratovi primaju kvalitativno novu sadržinu i forme, a daju i nova rješenja. Jedan od karakterističnih primjera za to je naš Narodnooslobodilački rat 1941—1945. g. Poslije aprilske katastrofe, po procjeni Komunističke partije Jugoslavije (KPJ) postojali su osnovni objektivni i subjektivni uslovi za borbu protiv okupatora do konačnog rješenja, pod uslovom da ta borba primi progresivnu društveno-političku orijentaciju. Dalekosežni oslobodilački i revolucionarni ciljevi su u uslovima okupacije zemlje pretpostavljali razvijanje masovnog oružanog ustanka. Ali su, naizgled, konkretni vojni odnosi snaga u zemlji bili u direktnoj suprotnosti sa odlukom o masovnom oružanom ustanku, jer masovni ustanak sam po sebi znači otsudni juriš i nametanje neprijatelju rješavanje bitke, a za to 1941 g. nije bilo uslova. U našem primjeru su te dvije naizgled protivurječne sadržine — partizanski rat i masovni oružani ustanak — usaglašene tako da je masovni oružani ustanak — pa sa njim i svi njegovi atributi, a na prvom mjestu revolucionarna vlada i revolucionarna vojska — postao stvarnost...

... Postavlja se pitanje: kakvi su bili postupci koji su u takvoj situaciji osiguravali uspjeh?...

... 1. Izbor cilja bio je uvijek podređen realizaciji opšte operativno-strategijske koncepcije *Pohoda* čiji su osnovni elementi bili: izvršiti prodor u Zapadnu Bosnu i povezati se sa snagama u Hrvatskoj i Bosanskoj Krajini, nanijeti neprijatelju niz udaraca po osjetljivim objektima (komunikacijama, garnizonima, političkim i privrednim uporištima), razbiti okupatorsko-kvislinšku vlast i oružane snage na pravcu prodora, stvoriti novu slobodnu teritoriju...

... 2. Planiranje pojedinih operacija i postavljanje operativnih ciljeva odgovaralo je mogućnostima raspoloživih snaga u svakoj konkretnoj situaciji. Za izvođenje prve dvije operacije (napad na željezničku prugu Sarajevo — Mostar i dejstva u dolini Rame i u gornjem toku Vrbasa) Vrhovni štab je raspolagao samo sa četiri brigade i to one s kojima je krenuo u Zapadnu Bosnu...

... 3. Obezbjedeње povoljnog odnosa snaga, i inicijative koncentracijom na izabranom pravcu glavnog udara. Rasparčanost neprijateljskih snaga i njihova vezanost za odbranu pojedinih političkih i privrednih centara, komunikacija itd. omogućavala je da naše snage, brзом koncentracijom pokretnih i ničim nevezanih jedinica, ostvare potrebnu nadmoćnost. Neprijatelja, koji nikada nije bio siguran gdje će naše snage u datoj situaciji usmjeriti svoj glavni udar, to je još više vezivalo za odbranu uporišta, što je našim snagama obezbjeđivalo inicijativu...

... 4. Vezivanje pomoćnim snagama — prvenstveno aktivnim dejstvima — onih neprijateljskih snaga koje bi mogle u toku operacija biti angažovane na našem pravcu glavnog udara. Krupne neprijateljske snage, stacionirane u pojedinim gradovima i objektima, mogle su, korišćenjem prevoza željeznicom ili kamionima, uvijek pružiti pomoć susjednim napadnutim garnizonima. Rušenjem komunikacija i postavljanjem zasjeda koje su imale zadatak da spriječe njihovo popravljjanje, ili demonstrativnim napadima na garnizone koji bi mogli intervenisati, naše slabije snage obezbjeđivale su dejstva glavnih snaga...

... 5. Naše glavne snage nisu se, sem u krajnjoj nuždi, upuštale u odlučne frontalne borbe sa koncentrisanim snagama neprijatelja koje izvode ofanzivnu operaciju već su dejstvovalе u duhu opšteg ofanzivnog plana...

... 6. Postizanje operativnog iznenađenja. Sve ono što su naše snage preduzele i izvele u toku ove polugodišnje kampanje predstavljalo je za neprijatelja veliko iznenađenje...

... Stvaranjem brigada i Narodnooslobodilačke vojske učinjen je odlučan prelom u pogledu metoda ratovanja u toku Oslobođilač-

kog rata i Narodne revolucije. Na prvobitnoj partizanskoj taktici — na taktici diverzija, sabotaža, zasjeda, prepada — razvila se jedna u mnogočemu osobena ratna vještina sa svojim taktičkim, operativnim i strategiskim koncepcijama. Pored bezbroja samostalno izvođenih, operativno nepovezanih i svakodnevnih akcija partizanskih odreda, rasutih po čitavoj teritoriji (samo zbirom tih pojedinačnih i nevezanih akcija mogao se postići krupniji efekat koji bi bio operativno-strategijskog značaja), pojavom brigada se dio oružane sile Narodnooslobodilačkog pokreta (koji postepeno narasta i postaje prevladavajući) izdiže na nivo armije, a karakter njenih dejstava na nivo pravog, »velikog« rata...

BOGDAN OREŠČANIN

Teoretska razmatranja o osnovnim faktorima oružane borbe i ratne vještine

(»VOJNO DELO« br. 10—11/58)

... Svi faktori rata djeluju samim svojim objektivnim postojanjem u ratu i u svakoj oružanoj borbi.

Naoružanje, odnosno ratna tehnika, odnosno uopšte materijalni faktor neosporno ispoljava svoj uticaj u borbi. Isto tako je očigledno da i prostor, svojim kvantitetom (dimenzijama) i ostalim elementima (reljefom, klimom itd.) dejstvuje u ratu kao objektivno postojeća stvarnost. Također je jasno da i vrijeme kao trajanje utiče na tok ratnih dejstava. Tim više je van diskusije uticaj i uloga ljudskog faktora u borbi.

Već samo postojanje ovih osnovnih faktora oružane borbe navelo je vojne teoretičare i neprekidno ih i dalje navodi na razmatranje uloge i značaja ovih faktora, svih njih zajedno, kao i svakog pojedinog, i na istraživanje uticaja ovih osnovnih faktora na ishod oružane borbe.

Tako su nastale i još uvijek se rađaju razne teorije o odlučujućoj ulozi ovog ili onog faktora na pobjedu i poraz u ratu i uopšte u oružanoj borbi.

Postoji niz raznih teorija koje na ovaj ili onaj način daju apsolutnu prednost čovjeku i tvrde da je *čovjek odlučujući faktor u ratu*.